

РОМАНЪТ “ТЮТЮН ” - САНКЦИИ И ПОСЛЕДСТВИЯ

Всяко време създава своите полемични модели и смисълът на изследването им е, чрез тях да се съгради един от възможните му образи. Литературната памет пази множество пикантни спомени за бурни словесни конфликти, но тя е съхранила и драмите от тежки репресии върху автори и издания. Такава е и съдбата на романа „Тютюн“, който през 1951 г. нарушава правилата на установената политическа конюнктура.

На фона на скучната, банална проза през 50-те години книгата на Димитър Димов предизвиква изключителен интерес, както с „буржоазния“ си сюжет и подчертано психоаналитичен подход към своите герои, така и с нетривиалния си художествен изказ, с ярко изразената експресия на словото. Романът е предизвикателство за идеологическите институции и за литературната критика. Неговото превръщане в публичен факт неизбежно провокира драматична литературна дискусия. Пространството на нейното реализиране не е периодичният печат, а заседателните зали на Съюза на българските писатели. Поради изключителната важност на явлението, както е прието в комунистическите режими, неговото обсъждане е обвито в тайнственост. Събитието продължава 3 дни – от 8 до 10 февруари 1952 г. Основните доклади, които задават тона на дискусията, изнасят литературните критици Пантелей Зарев и Г. Мил Петров. С типичния за онова време императивен стил те обвиняват автора в най-страшните грехове спрямо системата. Емблематичното заглавие на основния доклад „За пълна победа над антиреалистичните влияния“ е индикация за зловещия механизъм на класово-партийния подход в литературата. За скандално престъпилия границите на позволената свобода писател – не се предвижда милост. Със садистична наслада стенограмите от заседанията са съхранили не само думите, но и емоционалните настроения. Изказалите се 23-ма се надпреварват да откриват нови и нови недостатъци на романа. Най-мекото е, че произведението не е художествено, после в градиращ порядък следва, че в него се чувства атмосферата на сексуалност и еротичност, защото Димитър Димов е в плен на „буржоазнореакционното, фройдистко“ разбиране за личността. След страшната тридневна Голгота на автора му е дадено правото на последна дума.